

**Załącznik
do uchwały Nr XI/83/2011
Rady Miasta Łącuta
z dnia 28 listopada 2011 r.**

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU
I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
DLA GMINY MIASTA ŁAŃCUTA
NA LATA 2011 – 2032**

Łącuta, październik 2011 r.

Spis treści

1. Wstęp	s.3
2. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego	s.5
3. Wytyczne dotyczące bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych	s.8
4. Obowiązujące akty prawne dotyczące azbestu	s.11
5. Cele programu	s.16
6. Informacja o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasto Łańcut	s.16
7. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Łańcuta na lata 2011 – 2032	s.20
8. Szacunkowe koszty realizacji programu	s.21
9. Kontrola realizacji programu	s.22
10. Źródła finansowania usuwania azbestu	s.23
11. Podsumowanie	s.25
12. Załącznik nr 1. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	s.27
13. Załącznik nr 2. Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania	s.29
14. Załącznik nr 3. Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone	s.30
15. Załącznik nr 4. Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest	s.31

1. Wstęp

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Na świecie znanych jest ponad 5 tys. wyrobów przemysłowych, do produkcji których używano azbestu. Są to przede wszystkim wyroby stosowane w budownictwie jako pokrycia dachowe i płyty elewacyjne budynków, rury wodociągowo-kanalizacyjne oraz elementy izolacyjne. Azbest wykorzystywany był również przy produkcji sprzętu gospodarstwa domowego, np. kuchenek, piecyków elektrycznych i gazowych, opiekaczy, suszarek do włosów oraz siatek azbestowych. Surowca tego używano także do produkcji farb, pokostów, klejów, smarów, płytek i wykładzin podłogowych oraz koców gaśniczych. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, działanie kwasów, substancji żrących, jak i elastyczność, wykorzystywany był chętnie jako cenny surowiec również w naszym kraju. W związku z tym, że w Polsce nie występują złoża azbestu nadające się do górniczej eksploatacji, azbest do produkcji w naszym kraju importowano głównie z byłego ZSRR i Kanady. W latach 70 ubiegłego wieku sprowadzano do kraju ok. 100 tys. ton azbestu rocznie, który wykorzystywano głównie (ok. 85 %) do wyrobu materiałów budowlanych, pokryć dachowych i elewacji budynków. Szacuje się, że na dachach i fasadach budynków oraz w obiektach przemysłowych zamontowanych jest blisko 1.350 mln m² płyt azbestowych, z czego blisko 90 % stanowią dachowe płyty faliste, zwane popularnie eternitem. W 1980 r. z płyt azbestowo-cementowych wykonanych było ok. 45% pokryć dachowych i fasadowych. Po 15 latach udział tych płyt w nowobudowanych pokryciach dachowych, uległ zmniejszeniu o 30 %. Dość znaczącą pozycję w bilansie wyrobów azbestowych stanowią znajdujące się w ziemi i budynkach rury azbestowo-cementowe. Znaczna ilość wyrobów azbestowych stosowana jest w przemyśle hutniczym i ceramicznym. W użyciu są także wyroby małogabarytowych, takich jak uszczelki, kształtki, okładziny hamulcowe czy wyroby włókiennicze. Na terenie kraju znajduje się ogółem około 14.5 mln ton wyrobów zawierających azbest, w tym: 13.5 mln ton płyt azbestowo-cementowych i 1 mln ton rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych.

Okazuje się jednak, że azbest jest szkodliwy dla zdrowia. Od 1997 r. na terenie Polski obowiązuje zakaz produkcji, handlu oraz stosowania wyrobów zawierających azbest. Zakaz taki wprowadzono ustawą z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004. Nr 3, poz. 20 z późn. zm). W następnych latach

wprowadzono szereg kolejnych aktów prawnych (ustaw i rozporządzeń) regulujących kwestie związane z postępowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

Uzupełnieniem aktów prawnych w przedstawionym zakresie jest wieloletni „*Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*” przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r. Program ten zastąpił przyjęty w dniu 14 maja 2002 r. przez Radę Ministrów „*Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*”. Najważniejszym zadaniem tego programu jest przyspieszenie tempa usuwania wyrobów azbestowych, zwłaszcza z obszarów wiejskich. Chodzi również o ich szybkie unieszkodliwienie, a także minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych, wynikających z kontaktu z włóknami azbestu oraz likwidację jego szkodliwego oddziaływania na środowisko.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 utrzymuje cele *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*, jak również tworzy nowe możliwości, m.in.:

- składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych,
- wdrażanie nowych technologii umożliwiających unicestwienie włókien azbestu,
- pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Ponadto *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

Cele Programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczanie kraju z azbestu. Szacuje się, że na terenie kraju w 2008 r. znajdowało się około 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto

około 1 mln ton). Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną wycofane z użytkowania w kolejnych latach:

- w latach 2009-2012 około 28 % (4 mln ton),
- w latach 2013-2022 około 35 % (5,1 mln ton),
- w latach 2023-2032 około 37 % (5,4 mln ton).

2. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Azbest to nazwa minerału włóknistego występującego w przyrodzie, który jest materiałem praktycznie niezniszczalnym. Wykazuje on bowiem znaczną wytrzymałość na rozciąganie, ma właściwości dźwiękochłonne, nie ulega ani degradacji biologicznej, ani termicznej, w związku z czym po wprowadzeniu do środowiska może pozostawać tam przez dziesiątki, a nawet przez setki lat. Te właściwości azbestu sprawiły, że stał się on materiałem bardzo rozpowszechnionym w naszym otoczeniu, znajdując zastosowanie przy wytwarzaniu całej gamy wyrobów przemysłowych, jak i produktów używanych w życiu codziennym.

Wyroby azbestowe będące w dobrym stanie technicznym oraz odpowiednio zabezpieczone nie stanowią istotnego zagrożenia dla zdrowia ludzkiego. Zagrożenie pojawia się wówczas, kiedy zaistnieją warunki stwarzające możliwości uwalniania się włókien azbestowych do otoczenia. Do sytuacji takich dochodzi najczęściej w wyniku poddawania elementów azbestowych obróbce mechanicznej, jak i wskutek naruszenia struktury wyrobu spowodowanej naturalnym starzeniem się materiału oraz pod wpływem oddziaływania czynników atmosferycznych.

Azbest jest zaliczany do dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na ziemi. W związku z tym, umieszczony jest na liście substancji, preparatów i czynników o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka, stanowiącej załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771). Badania naukowe udowodniły, że azbest stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia w następstwie długotrwałego narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien. Dla uniknięcia groźby chorób, organizm nie powinien być ekspozowany na powietrze znacznie zanieczyszczone tymi pyłami.

Wyróżniamy trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe, a mianowicie:

- zawodową- związaną z pracą w kopalni i w zakładach produkujących i stosujących wyroby azbestowe. Również praca w warsztatach samochodowych i praca przy usuwaniu wyrobów i materiałów zawierających azbest,
- parazawodową- dotyczy mieszkańców obszarów sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów,
- środowiskową- związaną z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych.

Pomimo tego, że azbest był wykorzystywany od czasów starożytnych, to jego szkodliwy wpływ na organizm ludzki rozpoznano dopiero na początku XX wieku. Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak i od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku średnica włókien. Największe zagrożenie dla organizmu człowieka stanowią włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 μm , mają grubość mniejszą od 3 μm , a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3:1. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych, nie mogą już być wydalone. Ich szkodliwe działanie może ujawnić się dopiero po wielu latach. Krótkookresowe narażenie na działanie azbestu może prowadzić do zaburzeń oddechowych, bólów w klatce piersiowej czy podrażnienia skóry i błon śluzowych. Natomiast chroniczna ekspozycja na włókna azbestowe może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylica azbestowa (azbestoza) – rodzaj pylicy płuc spowodowanej wdychaniem włókien azbestowych. Przejawia się suchym, męczącym kaszlem, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżyty oskrzeli i rozedmy płuc. Włókna azbestowe wnikają aż do najgłębszych części płuc. Powstają ciała żelaziste, powodujące uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej. W latach 1976-1996 rozpoznano w Polsce 1314 przypadków azbestozy płuc. Powodowana jest przez stosunkowo duże stężenia włókien, a jej okres rozwoju może wynosić nawet 30-40 lat,

- zmiany opłucnowe – występują już przy niewielkim narażeniu na włókna azbestowe. Powodują one ograniczenie funkcjonowania płuc, a także zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej,
- rak płuc – najczęściej powodowanym przez azbest nowotworem dróg oddechowych jest rak oskrzeli. Jest to seria nie naprawionych defektów genetycznych w komórkach prowadzących do rozwoju guza. Ekspozycja na azbest powoduje powstawanie międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej. Jest to postępująca choroba prowadząca do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25-40 lat, a śmierć następuje po dwóch latach od wystąpienia objawów. Nowotwór ten rozwija się u osób zawodowo narażonych na kontakt z azbestem oraz u osób mieszkających w okolicach kopalni i zakładów przetwórstwa azbestu.

Nie ma w Polsce szczegółowych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych „dzikich wysypisk odpadów” – zwłaszcza w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie – z uszkodzonych powierzchni płyt na pokryciach dachowych i elewacjach budynków. Polska winna być objęta stałym monitoringiem stanu zdrowia ludzi narażonych na oddziaływanie azbestu, gdyż narażenie to stale zwiększa się, na skutek nie usunięcia przyczyn zachorowalności.

Duży niepokój może budzić również fakt, że usuwanie z dachów wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy lub na własną rękę przez właścicieli obiektów, zwiększa zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców kraju. W związku z powyższym istotnym jest, aby wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest wykonywały specjalistyczne firmy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Inwestor zobowiązany jest zorganizować proces demontażu np. pokryć dachowych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami ustawy Prawo Budowlane oraz przepisami specjalnymi dotyczącymi azbestu.

3. Wytyczne dotyczące bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych

Właściciel (zarządca) obiektów i urządzeń budowlanych z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest powinien dokonać ich przeglądu technicznego. Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy wykonywać zgodnie z przepisami ustawy Prawo budowlane. W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu. Ponadto Inwestor jest zobowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i stosownie do potrzeb - innych projektów,
- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne. Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów,
- identyfikację rodzaju azbestu,
- klasyfikację wytworzonego odpadu,
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
- umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem",
- zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
- zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
- izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokydolit,
- stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
- zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,

- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokydolit,
- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu. Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć właścicielowi/ zarządcy nieruchomości pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu.

Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, w szczególności przez:

- szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³,
- zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³,
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie,
- utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowywania do transportu,
- oznakowanie opakowań,
- magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Powstałe podczas prac odpady można przekazać tylko podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych i transportu tych odpadów. Prawidłowość wykonywanych działań w tym zakresie powinna być potwierdzona kartami ewidencji i przekazania odpadów.

4. Obowiązujące akty prawne dotyczące azbestu

Regulacje prawne dotyczące azbestu dotyczą wszystkich etapów jego zagospodarowania, począwszy od momentu usunięcia wyrobów azbestowych z obiektów budowlanych do ich deponowania na składowiskach. Poniżej zestawiono wykaz obowiązujących aktów prawnych ustawowych i wykonawczych oraz dyrektyw.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz. U. 2004, Nr 3, poz. 20 z późn. zm.) – zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2007, Nr 39, poz. 251 z późn. zm.) – określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wspomagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. 2006 Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.) – wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 7 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować: zagrożenie

bezpieczeństwa ludzi lub mienia, pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków, pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych czy wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2008, Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) – określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.) – reguluje na gruncie prawa europejskiego –problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Ustawa określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka i środowisko.

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.) – określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

- **Wykaz aktów wykonawczych:**

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953),
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu i sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia,

jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549),

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126),

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876),

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649),

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771),

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645),

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935),

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674),

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824),

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz.U. Nr 171, poz.1666, z późn. zm.),

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz.U. Nr 183, poz. 1896)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.).

• **Wykaz dyrektyw:**

- Dyrektywa Rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str.40),

- Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. z późn. zm. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str.1),

- Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201),

- Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz.Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25),

- Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str.1),

- Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str. 12),

- Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391 EWG) (Dz.Urz. WE L 229 z 29.06.2004, str.23),

- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str.1),

- Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska (Dz.Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz.Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str.25).

5. Cele programu

W związku z nałożeniem przez „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” obowiązku opracowania do 2012 r. lokalnych programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, Urząd Miasta Łącuta wykonał zbiorcze oszacowanie wyrobów zawierających azbest na podstawie zgłoszeń właścicieli nieruchomości, na których znajdują się tego typu materiały oraz wizji w terenie, podczas prowadzonych czynności administracyjnych. Następnie sporządzony został „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Łącuta na lata 2011-2032” Opracowany dokument jest rozwinięciem i uszczegółowieniem realizacji wcześniej uchwalonych programów ochrony środowiska i gospodarki odpadami.

Azbest ze względu na zagrożenie jakie stwarza dla mieszkańców musi być usunięty z wszystkich obiektów w kraju do końca 2032 r. Do chwili obecnej, pomimo uregulowań prawnych, nie wszyscy mieszkańcy Łącuta wywiązywali się z obowiązku przedłożenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania. Dane będące w posiadaniu Urzędu Miasta Łącuta są niepełne. Przeprowadzone oszacowanie pozwoli na rzetelne określenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Łącuta, a opracowanie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Łącuta na lata 2011-2032” na ich sukcesywną eliminację z obszaru całej gminy oraz bezpieczne składowanie i prawidłowe unieszkodliwienie. W programie opisano ogólne mechanizmy oraz zasady udzielania pomocy, której Gmina zamierza udzielić osobom decydującym się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków, budowli lub złożonych na terenie posesji. Pomoc ta ma na celu zachęcić do podejmowania tego rodzaju działań oraz zmniejszyć ryzyko związane z nieprawidłowym wykonaniem tych zadań.

6. Informacja o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Łącuta

Szacunkową ilość i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Łącuta pozyskano na podstawie wizji w terenie podczas prowadzonych czynności administracyjnych, jak również na podstawie informacji zgłoszonych do Burmistrza Miasta Łącuta przez osoby fizyczne - właścicieli posesji, które takowe wyroby czy też odpady posiadają. Informacje te dotyczą stanu na dzień 14 października 2011 r. Zebrane informacje będą sukcesywnie uaktualniane, poprzez kolejne zgłoszenia.

Ponadto dane te zostały wprowadzone do wojewódzkiej bazy danych o wyrobach zawierających azbest.

Z analizy zebranych i przekazanych informacji wynika, iż na terenie miasta w 83 gospodarstwach domowych znajduje się prawie 5 tys. m² wyrobów azbestowych co stanowi masę około 75 ton. Występujące na terenie Łańcuta wyroby zawierające azbest to płyty azbestowe zwane popularnie eternitem pokrywające dachy budynków mieszkalnych i gospodarczych. Występują zarówno płyty azbestowo-cementowe o kształcie falistym, jak i płyty o kształcie płaskim typu karo. Niemniej jednak, dominują wyroby zawierające azbest w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych. Ponadto szacuje się, że blisko 3 tys. m² materiałów pokryciowych zawierających azbest jest zdemontowane z budynków i składowane na terenie posesji w oczekiwaniu na sfinansowanie ich utylizacji. Na jednej z nieruchomości składowane są rury azbestowe o średnicy 20 cm i długości 3 m każda.

W trakcie przeprowadzonego oszacowania ilości wyrobów azbestowych nie w pełni oceniono stan pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych. Właściciele wyrobów z azbestem winni sporządzić „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2010 Nr 162 poz. 1089 – **załącznik nr 1**. Jeśli z oceny wynika, że wyroby z azbestem otrzymały stopień pilności I- należy bezzwłocznie przystąpić do organizowania ich usunięcia i zakończenia ich wykorzystania. Jeśli otrzymały stopień pilności II- wymagają ponownej oceny w okresie 1 roku, a jeśli III stopień pilności to w czasie do 5 lat ponownie dokonać przeglądu i oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania. W gminie występują wszystkie trzy stopnie pilności, jednak z przewagą I i III stopnia pilności. W I stopniu pilności znajduje się usunięcie płyt azbestowych, które zostały już wcześniej ściągnięte z dachów i obecnie składowane na terenie nieruchomości oczekują na transport na specjalistyczne składowisko odpadów niebezpiecznych. Właściciele budynków we własnym zakresie winni zabezpieczyć środki na zakup i wykonanie nowego pokrycia. Aktualnie wielu z nich, ze względu na niewystarczające zabezpieczenie finansowe, nie podjęło decyzji w sprawie określenia terminu wymiany pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych na inne pokrycie bezpieczne dla ludzi i środowiska naturalnego.

Ilości i miejsca zainwentaryzowanych materiałów zawierających azbest u osób fizycznych na terenie Gminy Miasta Łańcuta przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Nazwa ulicy	Ilość budynków mieszkaln.	Ilość bud. gospod.	Ilość posesji na których złożono odpady	Płyta falista [m ²]	Płyta płaska [m ²]	Płyta falista luzem na posesji [m ²]	Płyta płaska luzem na posesji [m ²]
1	Batalionów Chłopskich	-	1	-	120	-	-	-
2	Bema	-	-	1	-	-	100	-
3	Bohaterów Westerplatte	-	2	2	40	-	120	-
4	Braci Śniadeckich	1	-	-	-	100	-	-
5	Czarneckiego	-	-	1	-	-	-	130
6	Dominikańska	-	-	1	-	-	-	120
7	Dąbrowskiego	1	2	-	250	100	-	-
8	Głowackiego	-	2	-	40	-	-	-
9	Głuchowska	1	1	-	200	-	-	-
10	Graniczna	-	1	-	80	-	-	-
11	Grunwaldzka	1	-	-	100	-	-	-
12	Harcerska	-	-	1	-	-	15	-
13	Kard. Wyszyńskiego	-	-	1	-	-	50	-
14	Kazim. Wielkiego	-	-	1	-	-	40	-
15	Kąty	1	3	1	450	-	100	-
16	Kilińskiego	1	-	-	80	-	-	-
17	Kochanowskiego	1	2	2	390	-	50	100
18	Kopernika	2	2	1	380	-	100	-
19	Kościuszki	-	1	1	100	-	15	-
20	Kraszewskiego	-	3	2	230	-	30	200
21	Kwiatowa	-	-	1	-	-	10	-
22	29 Listopada	3	1	4	280	150	370	200
23	Łąkowa	-	-	2	-	-	80	-
24	Łowiecka	-	-	1	-	-	300	-
25	3-go Maja	1	-	-	200	-	-	-
26	Mickiewicza	1	-	-	-	120	-	-
27	Mościckiego	1	3	1	275	-	10	-
28	Obrońców Pokoju	-	-	1	-	-	-	120

Lp.	Nazwa ulicy	Ilość budynków mieszkaln.	Ilość bud. gospod.	Ilość posesji na których złożono odpady	Płyta falista [m ²]	Płyta płaska [m ²]	Płyta falista luzem na posesji [m ²]	Płyta płaska luzem na posesji [m ²]
29	Podwislocze	-	1	-	80	-	-	-
30	Podwierzyniec	-	4	1	200	-	20	-
31	Polna	1	4	-	294	-	-	-
32	Piłsudskiego	-	6	3	450	-	270	-
33	Rodziewiczówny	-	-	1	-	-	30	-
34	Słowackiego	-	1	-	20	-	-	-
35	Sowińskiego	-	-	1	-	-	100	-
36	Szenwalda	-	-	1	-	-	50	-
37	Tkacka	-	1	-	40	-	-	-
38	Traugutta	-	2	-	90	-	-	-
39	Wiejska	1	1	1	135	-	100	-
40	Wróblewskiego	-	-	1	-	-	-	100
	RAZEM:	17	44	34	4524	470	1960	970

Do obliczeń zastosowano następujące przeliczniki:

1 m² płyty falistej lub płaskiej = 0,015 Mg

Ponadto, na jednej nieruchomości zlokalizowanej przy ul. Dąbrowskiego zdeponowane są rury azbestowe o średnicy 20 cm i długości ok. 3 m każda. Łączna ich długość wynosi 110 m.

- Ilość budynków mieszkalnych i gospodarczych - **61 szt.**
- Ilość posesji na których złożono odpady azbestowe - **34 szt.**
- Ilość m² pokryć zawierających azbest - **4 994 m²**
- Szacunkowa masa odpadów zawierających azbest - **118.86 Mg**

Tak szacunkowo określona ilość wyrobów zawierających azbest podlegać będzie z upływem czasu różnym zmianom. Powinna ubywać pewna ilość odpadów azbestowych wywiezionych z terenu gminy. Może się jednak zdarzyć, że ilość oszacowanych odpadów azbestowych zwiększy się, gdyż dopisane zostanie nie ujęte dotychczas w zbiorczym zestawieniu zabudowanie lub jego część, albo poprzedni pomiar został błędnie zaniżony. Należy wziąć

również pod uwagę możliwość zmiany oszacowanej ilości odpadów azbestowych z uwagi na „ukryte” składowanie odpadów przez mieszkańców na terenie posesji. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. z 2003 r. Nr 192 poz. 1876) - właściciel wyrobów zawierających azbest, będący osobą fizyczną winien przedłożyć w przypadku mieszkańców Łańcuta do Burmistrza Miasta informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania – **załącznik nr 2**, a po demontażu wyrobów – informację o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone – **załącznik nr 3**.

Wyroby zawierające azbest będą sukcesywnie usuwane do 2032 r. Niemniej jednak, w 2005 r. Gmina Miasto Łańcut rozpoczęła już usuwanie wyrobów z azbestem z jej terenu. Efektem tej pracy było wywiezienie 63.2 Mg odpadów azbestowych z 42 obiektów budowlanych. Odpady zawierające azbest będą powstawać na terenie gminy w wyniku prowadzenia w dalszych latach prac rozbiórkowych lub remontowych w budownictwie mieszkaniowym, obiektach gospodarczych przy wymianie pokryć dachowych z płyt azbestowych. Z wykonanego zbiorczego oszacowania obiektów i posesji zawierających azbest wynika, iż łączna ilość prognozowanych tu do wytworzenia odpadów zawierających azbest pochodzących wyłącznie z obiektów stanowiących własność osób fizycznych wynosi – **118. 86 Mg**.

7. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Łańcuta na lata 2011 – 2032

Harmonogram realizacji programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Łańcuta na lata 2011 – 2032.

Lp	ZADANIA	TERMIN REALIZACJI
1.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów budowlanych zawierających wyroby azbestowe	2011 r. – 2032 r.

2.	Inne działania informacyjno-edukacyjne poprzez m.in.: ogłoszenia na tablicy ogłoszeń, ulotki, informację w lokalnej prasie, na stronie internetowej urzędu, informowanie mieszkańców w Urzędzie	2011 r. – 2032 r.
3.	Bieżąca aktualizacja bazy danych o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu na terenie Gminy Miasta Łańcuta	2011 r. – 2032 r.
4.	Podjęcie działań w kierunku pozyskania środków finansowych do pokrywania kosztów związanych z usuwaniem azbestu ze źródeł zewnętrznych	2011 r. – 2032 r.

8. Szacunkowe koszty realizacji programu

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy pociąga za sobą szereg kosztów. Głównym kosztem usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy jest zdjęcie pokrycia dachowego i wywóz odpadów na składowisko. Składa się on z trzech pozycji:

- **demontaż** płyt azbestowych wraz z ułożeniem na paletach i zapakowaniem w folię
- **transport** na składowisko odpadów azbestowych
- **utyliczacja** płyt azbestowych na składowisku.

Prace z azbestem mogą wykonywać tylko specjalistyczne firmy posiadające odpowiednie uprawnienia, specjalistyczne przeszkolenie, techniczny sprzęt, ubiór ochrony osobistej oraz zezwolenie na demontaż i transport wyrobów z azbestem na terenie danego powiatu.

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informację od kilku firm posiadających zezwolenia na odbiór i transport tego typu odpadów. Pod uwagę wzięta została średnia cena demontażu wyrobów zawierających azbest, pakowanie, transport i unieszkodliwianie na składowisku.

Płyty azbestowo-cementowe na budynkach:

-średni koszt łącznie (demontażu, odbioru, transportu i unieszkodliwiania) wynosi : **20 zł/ m² netto** (+ 8 % Vat).

Jeśli natomiast eternit składowany jest już na posesji i zwykle jest w formie płyt złożonych w stosie, to koszt stanowiąc będą zabezpieczenie, transport i utylizacja bez demontażu: średni koszt (odbioru, transportu i unieszkodliwiania) wynosi : **350 zł/Mg netto** (+ 8 % Vat)

Przyjmując powyższe założenia określono koszty finansowe realizacji programu w Gminie Miasta Łącuta w następujący sposób:

Płyty azbestowo-cementowe na budynkach:

- średni koszt łącznie (demontażu, odbioru, transportu i unieszkodliwiania) wyniesie:

$$20 \text{ zł/ m}^2 \times 4\,994 \text{ m}^2 = \mathbf{99\,880 \text{ zł}} + 8\% \text{ VAT} = \mathbf{\text{około } 107\,870 \text{ zł brutto}}$$

Płyty azbestowo-cementowe składowane na posesjach:

- średni koszt transportu i utylizacji wyniesie:

$$350 \text{ zł/Mg} \times 43.95 \text{ Mg} = \mathbf{15\,382 \text{ zł}} + 8\% \text{ VAT} = \mathbf{\text{około } 16\,612 \text{ zł brutto}}$$

Całkowity koszt realizacji programu (demontażu i transportu oraz unieszkodliwienia odpadów azbestowych pochodzących od osób fizycznych) na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji szacuje się na kwotę: **124 482 zł brutto**

Wyliczony koszt realizacji programu jest kosztem teoretycznym, ustalonym na podstawie cen średnich ofertowych. Wyłonienie przez gminę wykonawcy w drodze przetargu zapewne zweryfikuje ten koszt.

9. Kontrola realizacji programu

Elementem zarządzania Programem jest jego systematyczne monitorowanie.

W ramach działań monitoringowych określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest w Gminie Miasta Łącuta w kolejnych latach realizacji Programu, tj.:

- ilości usuniętych i unieszkodliwionych w danym roku odpadów zawierających azbest,
- ilości wyrobów azbestowych pozostałych jeszcze do usunięcia.

Ocena realizacji Programu może być wykonana przy uwzględnieniu podanych w poniższej tabeli wskaźników monitoringu. Lista wskaźników nie jest ostateczna i może ulec rozszerzeniu.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Rok bazowy 2011
1.	Ilość zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych w danym roku kalendarzowym	Mg/rok	
2.	Ilość unieszkodliwionych opadów niebezpiecznych zawierających azbest w danym roku kalendarzowym	Mg/rok	
3.	Stopień usunięcia wyrobów azbestowych w stosunku do ilości wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych w danym roku kalendarzowym	%	

10. Źródła finansowania usuwania azbestu

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, zwłaszcza w przypadku pokryć dachowych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Wielu mieszkańców gminy nie będzie stać na pokrycie kosztów usunięcia azbestu samodzielnie, co w konsekwencji może spowodować, że będzie on nadal stanowił zagrożenie dla ludzi i środowiska. W chwili obecnej koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 m² materiału zawierającego azbest kształtuje się w granicach 20 zł (+Vat). Szacuje się, że całkowity koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest będących własnością osób fizycznych z terenu gminy wyniesie około **124 482 zł brutto**.

W związku z powyższym, istotne jest dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych podejmowanych przez osoby fizyczne. Opracowany Program usuwania azbestu skierowany jest więc do wszystkich osób fizycznych, będących właścicielami obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie Gminy Miasta Łańcuta, które pokryte są wyrobami zawierającymi azbest, tj. popularnym eternitem, jak również będących właścicielami posesji, na których składowane są już odpady azbestowe. Tej grupie najbardziej powinno zależeć na jak najszybszym usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów azbestowych ze swojego otoczenia.

Gmina Miasta Łańcuta podejmie starania o pozyskanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych. Źródłami finansowania azbestu mogą być środki budżetu państwa, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty. Środki Narodowego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska mogą być wykorzystywane m.in. na finansowanie działań dotyczących oczyszczania kraju z azbestu.

Warunkiem otrzymania dofinansowania jest złożenie w Urzędzie Miasta Łańcuta wniosku o dofinansowanie oraz wykonanie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania

wyrobów zawierających azbest w oparciu o wzór stanowiący załącznik nr 1 do niniejszego programu (obowiązujący od dnia 18 września 2010 r.).

Przyznanie dofinansowania będzie uzależnione od stopnia pilności wymiany pokrycia dachowego wynikającego z oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest.

W pierwszej kolejności pomoc finansowa będzie przyznawana właścicielom nieruchomości, na których składowane są w stosie odpady azbestowe, jak również tym właścicielom obiektów, których stan techniczny pokrycia dachowego został oceniony jako I stopień czyli pilny.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, ul. Zygmuntowska

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania azbestu przez WFOŚiGW w Rzeszowie mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i inne osoby prawne korzystające ze środowiska.

W ramach działań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowywane są koszty dotyczące demontażu, transportu oraz unieszkodliwienia odpadów azbestowych. W zakresie usuwania azbestu Wojewódzki Fundusz udziela preferencyjnych pożyczek, jak również dotacji. Wojewódzki Fundusz udziela pożyczek na podstawie umowy cywilnoprawnej, o maksymalnej wysokości do 70% kosztów realizacji zadania. Ze strony internetowej WFOŚiGW w Rzeszowie można pozyskać formularze wniosków o udzielenie pożyczki i przyznanie dotacji ze środków Funduszu.

Bank Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Rzeszowie, ul. Moniuszki 8

BOŚ Oddział w Rzeszowie współpracuje z WFOŚiGW w zakresie kredytowania preferencyjnego przedsięwzięć polegających na usuwaniu elementów zawierających azbest i realizowanych na terenie województwa podkarpackiego. Preferencyjne kredyty z dopłatami do oprocentowania WFOŚiGW przeznaczone są dla osób fizycznych i właścicieli nieruchomości.

Kredytowaniem objęte jest usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest, polegające na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu odpadów azbestowych. Obecnie obowiązujący formularz wniosku wraz z wykazem wymaganych załączników można odebrać w Oddziale Banku. Wszelkich dodatkowych informacji udzielają pracownicy banku.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego

Instytucją Zarządzającą RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 jest Zarząd Województwa Podkarpackiego poprzez Departament Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego. W ramach działania Infrastruktura energetyczna istnieje możliwość sfinansowania przedsięwzięć związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu tylko jako elementu infrastruktury towarzyszącej w ramach projektu, np. termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej. Z kolei, w ramach działania Rewitalizacja miast istnieje możliwość sfinansowania przedsięwzięć związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu wyłącznie jako elementu infrastruktury towarzyszącej w ramach projektu dotyczącego renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz renowacji i adaptacji na cele mieszkaniowe budynków istniejących w celach niezarobkowych, przez beneficjentów wymienionych w ramach tego działania.

11. Podsumowanie

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania wyrobów azbestowych w nowych budynkach czy technologiach, materiał ten będzie elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Powodzenie realizacji Programu uzależnione jest w dużej części od właścicieli i zarządców obiektów budowlanych, na których to spoczywa obowiązek prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Zebranie tych informacji pozwoli na uzyskanie pełnej wiedzy na temat ilości nagromadzonego na terenie gminy azbestu i podjęcie przez gminę dalszych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Usuwanie wyrobów azbestowych jest procesem złożonym i nie można z góry założyć równomiernego realizowania Programu. Wraz z upływem czasu stan wyrobów zawierających azbest będzie ulegał stopniowemu pogorszeniu. Spowodować to może kumulację odpadów azbestowych pod koniec realizacji Programu w latach 2020-2032. Upowszechnienie programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. Mieszkańcy świadomi zagrożenia i stanu

wyrobów, których są w posiadaniu będą mogli w odpowiednim czasie skorzystać z pomocy gminy. Uniknie się m.in. powstawania „dzikich” wysypisk tych odpadów. Również sytuacja finansowa mieszkańców w znacznym stopniu determinuje tempo zmiany np. pokrycia dachowego, a tym samym utylizację wyrobów z azbestem.

Realizacja Programu przyczyni się więc do uściślenia wiedzy inwentaryzacyjnej, precyzyjnego planowania niezbędnych środków i skuteczniejszej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Łańcuta. Będzie procesem długofalowym, w związku z tym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się możliwości prawnych, finansowych czy realizacyjnych.

Wzór obowiązujący od dnia 18 września 2010 roku

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:Numer działki ewidencyjnej²⁾:Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:Ilość wyrobów⁴⁾:Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	

20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/ Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".

Informacja o wyrobach zawierających azbest¹⁾ i miejscu ich wykorzystania

1. Miejsce, adres
.....

2. Właściciel/zarządca, użytkownik *):

a) osoba prawna - nazwa, adres,

b) osoba fizyczna – imię, nazwisko i adres

3. Tytuł własności

4. Nazwa/ rodzaj wyrobu²⁾

5. Ilość (m², tony)³⁾

6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia⁵⁾

b) całkowitego usunięcia

8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾

.....
(podpis)

Data

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- Izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”- załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Informacja o wyrobach zawierających azbest¹⁾, których wykorzystywanie zostało zakończone

1. Miejsce, adres

.....

2. Właściciel/zarządca *):

a) osoba prawna - nazwa, adres,

.....

b) osoba fizyczna – imię, nazwisko i adres

.....

3. Tytuł własności

4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾

5. Ilość (m², tony)³⁾

6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów

7. Planowane usunięcia wyrobów:

a) sposób

b) przez kogo

c) termin.....

8. Inne istotne informacje⁴⁾

.....

(podpis)

Data

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- Izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Np. Informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest w województwie podkarpackim:

- Składowisko odpadów komunalnych w Młynach pow. jarosławski, Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341
- Składowisko Odpadów Pysznic gm. Pysznic, Gminny Zakład Komunalny ul. Wolności 295, 37-403 Pysznic

Planowane do otwarcia:

- Kozodrza Gm. Ostrów Zakład Usług Komunalnych w Ostrowie